

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач (ка) ступеня доктора філософії ХОРОШЕВ МАКСИМ ІГОРОВИЧ,
(власне ім'я, прізвище здобувача (ки))

1996 року народження, громадянин (ка) України,
(назва держави, громадянином якої є здобувач (ка))

освіта вища: закінчив (ла) у 2020 році Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, м. Харків
(найменування закладу вищої освіти)

за спеціальністю (спеціальностями) 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність
(за дипломом)

тимчасово не працює,
виконав (ла) акредитовану освітньо-наукову програму Економіка.

Разова спеціалізована вчена рада PhD14281 утворена наказом Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна Міністерства освіти і науки України, м. Харків
(повне найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)

від «25» травня 2026 року № 0114-1/236, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради	ДОВГАЛЬ ОЛЕНИ АНДРІЇВНИ, доктора економічних наук (спеціальність 08.00.01 - Економічна теорія та історія економічної думки), професора, професора кафедри міжнародних економічних відносин та логістики ННІ «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,
Рецензентів	КОРОВІНОЇ НАТАЛІ ВАЛЕНТИНІВНИ, кандидата економічних наук (спеціальність 08.00.01 Економічна теорія та історія економічної думки), доцента, доцента кафедри економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, МІРЯСОВА ЮРІЯ ОЛЕКСАНДРОВИЧА, кандидата економічних наук (спеціальність 08.00.01 Економічна теорія та історія економічної думки), доцента, доцента кафедри економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,
Офіційних опонентів	ОСТРОВСЬКОГО ІГОРЯ АНАТОЛІЙОВИЧА, кандидата економічних наук (спеціальність 08.00.01 Економічна теорія та історія економічної думки), доцента, доцента кафедри економіки та маркетингу Харківського національного університету міського господарства імені В.М. Бекетова, ШИФРІНОЇ НАДІЇ ІГОРІВНИ, кандидата економічних наук (спеціальність 08.00.04 Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)), доцента, доцента кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

на засіданні «05» серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(галузь знань)

ХОРОШЕВУ МАКСИМУ ІГОРОВИЧУ

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки) у давальному відмінку)

на підставі публічного захисту дисертації

«Соціальний захист населення в умовах цифрової економіки»

(назва дисертації)

за спеціальністю (спеціальностями) 051 Економіка

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Дисертацію виконано на кафедрі економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник СОБОЛЄВ ВОЛОДИМИР МИХАЙЛОВИЧ, доктор економічних наук, професор, професор закладу вищої освіти кафедри економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, місце роботи, посада)

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою. Зміст, структура та обсяг дисертації відповідають нормативним вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44 (зі змінами).

Здобувач (ка) має 6 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України:

1. Хорошев М. І. Зміни демографічної ситуації в Україні під час війни та їх вплив на соціальну політику. Бізнес-Інформ. 2024. № 8. С. 259–269.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-8-259-269>

URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-8_0-pages-259_269.pdf

2. Хорошев М. І. Ефективність системи соціального захисту в Україні в умовах війни. Бізнес-Інформ. 2024. № 10. С. 268–277.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-10-268-277>

URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2024-10_0-pages-268_277.pdf

3. Соболев В. М., Хорошев М. І. Цифровізація соціального захисту населення: сучасні глобальні виклики та ризики. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 24. С. 58–66.

DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.24.58>

URL: <https://nayka.com.ua/index.php/investplan/article/view/8404/8542>

Особистий внесок Хорошева М.І. – виявлення та систематизація сучасних тенденцій цифровізації соціально-економічних процесів в Україні та світі, виявлення каналів впливу цифровізації на соціальний захист населення та змістовне розкриття

цього впливу, узагальнення ризиків цифровізації соціального захисту та засобів їх нейтралізації.

Особистий внесок Соболева В.М. – участь у підборі джерел для написання статті, підготовці огляду цих джерел, складенні списку використаних джерел та остаточне редагування тексту.

4. Соболев В. М., Хорошев М. І. Особливості та перспективи цифрової модернізації соціального захисту в Україні. Бізнес-Інформ. 2025. № 11. С. 205–216.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-11-205-216>

URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2025-11_0-pages-205_216.pdf

Особистий внесок Хорошева М.І. – обґрунтування шляхів підвищення ефективності використання цифрових технологій у системі соціального захисту населення в Україні, узагальнення світового досвіду цифровізації системи соціального захисту населення та основні риси національної моделі цифровізованого соціального захисту населення для України.

Особистий внесок Соболева В.М. – участь у підборі джерел для написання статті, підготовці огляду цих джерел, складенні списку використаних джерел та остаточне редагування тексту.

5. Хорошев М. І. Статистичне дослідження міграційних процесів внаслідок російської військової агресії. Сучасна статистика: проблеми та перспективи розвитку: матеріали XXII Міжнародної науково–практичної конференції з нагоди Дня статистики працівників. Київ: «Інформаційно–аналітичне агентство», 2024. С.184–186.

URL: <https://irb.nasoa.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9c2d3a28-be02-4b5f-a038-25f5c7a77820/content>

6. Хорошев М. І. Ефективність системи соціального захисту в Україні в умовах війни // Управління розвитком економічного середовища в умовах глобальних трансформацій : тези доп. наук.–практ. конф. (6 лютого 2025 р.). Харків : [б. в.], 2025. С. 145–146.

URL: <https://econmgmt.uepa.karazin.ua/wp-content/uploads/2025/03/.pdf>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти) та висловили зауваження:

ДОВГАЛЬ ОЛЕНА АНДРІЇВНА, доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародних економічних відносин та логістики Навчально-наукового інституту «Каразінський інститут міжнародних відносин та туристичного бізнесу» Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (голова ради).

Роботу оцінено позитивно, зауважень немає.

ОСТРОВСЬКИЙ ІГОР АНАТОЛІЙОВИЧ, кандидат економічних наук (спеціальність 08.00.01 Економічна теорія та історія економічної думки), доцент, доцент кафедри економіки та маркетингу Харківського національного університету міського господарства імені В.М. Бекетова (офіційний опонент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Високо оцінюючи запропоновану в дисертації гібридну модель соціального захисту для України, слід зауважити, що окремі її складники, які у систематизованому вигляді

наведені на с. 108 дисертації, не отримали належного висвітлення. Це стосується, насамперед, недержавних пенсійних фондів. Головну увагу дисертант приділив дослідженню впливу цифровізації на виплати з Пенсійного фонду України, хоча саме діяльність недержавних пенсійних фондів становить не менший науковий інтерес і недостатньо висвітлюється у вітчизняній науковій літературі.

2. У питаннях соціального захисту важливу роль відіграє дотримання принципу соціальної справедливості. Дисертант торкнувся проблеми недостатнього розміру мінімальної пенсії, але не пішов далі вглиб цієї проблеми і фактично уникнув аналізу кричущої несправедливості розподілу коштів Пенсійного фонду на користь високооплачуваних категорій отримувачів спецпенсій.

3. В умовах війни багатократно зросли обсяги допомоги внутрішньо переміщеним особам. Нормативне регулювання цього питання є вкрай заплутаним і суперечливим і заслуговувало на його розгляд у дисертації саме в аспекті цифровізації відповідних процедур з метою підвищення ефективності механізму соціального захисту цієї категорії отримувачів допомоги. Проте в дисертації аналіз виплат ВПО фактично розчинився у загальних міркуваннях дисертанта щодо виплат у цілому.

4. Потребує додаткових пояснень позиція дисертанта щодо викликів стійкому розвитку національним системам соціального захисту. На с. 43 наведено перелік основних викликів, в розумінні дисертанта. Але далі по тексту кількість викликів суттєво зростає, і в результаті стає незрозумілою загальна ієрархія цих викликів.

ШИФРІНА НАДІЯ ІГОРІВНА, кандидат економічних наук (спеціальність 08.00.04 Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)), доцент, доцент кафедри державного управління, публічного адміністрування та економічної політики Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (офіційний опонент).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. У розділі 1 дисертант цілком слушно наголошує на необхідності виявлення і систематизації сучасних викликів для стійкого розвитку національних систем соціального захисту і надає на с. 43 власне бачення цих викликів. Але у самому тексті дисертації коло викликів є набагато ширшим порівняно з тими, на яких наголошував сам дисертант. Виникає питання: в якому співвідношенні знаходяться між собою ті виклики, які виділив дисертант як головні, відносно решти викликів? Критеріїв ранжування викликів за рівнем значущості дисертація не містить, що утруднює оцінювання відповідного положення новизни, яке зазначено у вступі як внесок дисертанта і потребує відповідних пояснень у ході захисту.

2. Дисертант висунув оригінальну тезу стосовно виокремлення каналів впливу цифровізації на ефективність соціальної політики в Україні (с. 100). З авторського трактування складу цих каналів очевидним чином впливає їх взаємно суперечливий вплив. При цьому виникає питання: а яким при цьому може бути результуючий вектор впливу? На жаль, в роботі відповіді на це питання нема, хоча вона мала б бути, з огляду на те, що корупційні ризики, про які слушно пише дисертант, здатні повністю нейтралізувати і звести нанівець весь потенціал підвищення адресності і посилення прозорості.

3. Дисертація містить ґрунтовний матеріал щодо опису національних систем соціального захисту. Але, на жаль, при оцінці можливостей використання відповідного

міжнародного досвіду в Україні дисертант обійшов проблему ефективності такого використання. Для цього йому в нагоді могла б стати інституційна методологія. Але цю методологію в дисертації застосовано переважно в площині аналізу ролі формальних інститутів, в той час як особливості інституційного устрою України в частині потужного впливу неформальних олігархічних механізмів на послаблення соціальної підтримки, особливо в умовах війни, залишились поза увагою автора.

4. Дисертація містить велику кількість ілюстративного матеріалу, що вигідно відрізняє її від багатьох інших дисертаційних робіт. Проте, одночасно з тим, слід зазначити, що як в демонстраційному матеріалі (таблиці, рисунки, діаграми), так і в самому тексті роботи цифри подані у надмірно деталізованому вигляді. Зокрема, відсотки наводяться з точністю до сотих, що заважає сприймати наведені дані узагальнено. Варто було округлювати дані щодо відсотків з точністю до десятих. 5. В цілому дисертація написана зрозумілою доступною мовою, з дотриманням граматичних, стилістичних і пунктуаційних вимог. Але, на жаль, подекуди зустрічаються досадні описки. Тому дисертанту слід у майбутньому більш ретельно вчитувати текст.

КОРОВІНА НАТАЛЯ ВАЛЕНТИНІВНА, кандидат економічних наук (спеціальність 08.00.01 Економічна теорія та історія економічної думки), доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (**рецензент**).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. Застосування методу сценаріїв для прогнозування тенденцій розвитку системи соціального захисту в Україні, в принципі, є виправданим, оскільки сприяє зменшенню невизначеності щодо перспектив розвитку системи соціального захисту. Разом з тим, на мою думку, враховуючи виняткову важливість подібних прогнозів, варто було оцінити реалістичність кожного із сценаріїв саме для умов України. Дисертант, на жаль, обмежився традиційним підходом, тобто розкрив зміст кожного із сценаріїв без аналізу чинників, що впливають на ймовірність реалізації саме його.
2. Досліджуючи цифровізацію системи соціального захисту, дисертант не завжди приділяє належну увагу розкриттю внутрішніх процесів, що відбуваються усередині окремих сегментів цієї системи. Це стосується, зокрема, ринку праці. В дисертації ґрунтовно розглянуто процеси формування цифрових компетентностей працівників, але майже нічого не говориться про державний вплив на ринок праці як такий, і можливості цифрових інструментів впливу на цей ринок з боку держави. Поза межами дослідження залишився такий ключовий аспект, як ризики і небезпеки заміщення вітчизняних працівників іноземними робітниками з країн «третього світу» у взаємозв'язку із проблемою повернення вимушених переселенців із-за кордону.
3. Одним із найцікавіших аспектів дослідження є висвітлення проблем, пов'язаних із розповсюдженням ІІІ в системі соціального захисту. Дисертант приділив належну увагу цьому питанню, але ж, знов-таки, лише стосовно самої системи соціального захисту. В той же час роль ІІІ не можна зводити лише до цього аспекту, оскільки ІІІ дуже суперечливо впливає на ринок праці. І цей суперечливий вплив вимагає підходити до дослідження ІІІ більш системно. Бо може статися так, що ІІІ, доводячи до досконалості систему цифровізації соціального захисту, одночасно сприятиме таким масштабам вивільнення

працівників, які зруйнують найдосконаліші цифрові алгоритми соціального захисту безробітних і зроблять систему в цій частині неспроможною.

4. Дисертант багато уваги приділив висвітленню зарубіжного досвіду удосконалення системи соціального захисту саме в умовах цифровізації. Але цей досвід часто подається в описовому варіанті, без необхідного узагальнення. Між тим, на мою думку, заслуговувало на окрему увагу спеціальне вивчення такого досвіду в країнах Східної Європи та колишнього СРСР, як таких, що почали розбудову систем соціального захисту у подібних з нашими стартових умовах. Такий аналіз дозволив би більш системно розкрити чинники можливого успіху (або, навпаки, невдач) тієї чи іншої країни у прив'язці до наших власних невирішених проблем.

МІРЯСОВ ЮРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ, кандидат економічних наук (спеціальність 08.00.01 Економічна теорія та історія економічної думки, доцент, доцент кафедри економічної теорії та економічних методів управління економічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (**рецензент**)).

Роботу оцінено позитивно, висловлено зауваження:

1. На с. 178 дисертант пропонує свою версію систематизації ризиків цифрової трансформації системи соціального захисту населення в Україні, які знижують економічну ефективність цифровізації. Сама постановка питання є слушною, але у подальшому автор не розглядає, яким чином кожен з цих ризиків може чинити цей негативний вплив. Більш того, у тексті багато разів пишеться про ефективність цифровізації, але відсутні чітке визначення розуміння змісту цієї ефективності, показники її вимірювання і, нарешті, авторські розрахунки щодо ефективності.
2. Загальні висновки до роботи в цілому вірно відображують її логіку і результати, але мають скоріше науково-популярну, аніж академічну наукову форму. Якщо кореляція між завданнями дослідження і науковими результатами чітко простежується, то, на жаль, аналогічний зв'язок з підсумковими висновками прописаний набагато слабше.
3. Статистична база дослідження є солідною і в цілому достатньою. Разом з тим, слід зазначити, що дисертант користувався щорічним виданням Держстату «Соціальний захист населення України» 2024 року видання (дані за 2023 рік, джерело №153 у списку використаних джерел), в той час як на момент завершення роботи над дисертацією вже був опублікований щорічник за 2025 рік (дані за 2024 рік).
4. Розподіл матеріалу між підрозділами не завжди є оптимальним. Так, підрозділ 2.3 посідає обсяг 44 аркуші, в той час як підрозділ 3.1 – менше 10 аркушів. При цьому значна частина підрозділу 2.3 має переважно описовий характер і могла б бути коротшою, в той час як проблематика підрозділу 3.1 заслуговувала на більш детальний розгляд.

Учасники дискусії позитивно оцінили дисертаційну роботу та відзначили високий рівень підготовки здобувача.

Додаткових зауважень, окрім тих, що вже були висвітлені у письмових відгуках опонентів та рецензентів і на які здобувач надав вичерпні відповіді під час захисту, не надходило. Дискусія мала конструктивний характер (без зауважень).

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» немає членів ради.

«Утримались» немає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує

ХОРОШЕВУ МАКСИМУ ІГОРОВИЧУ

(власне ім'я, прізвище, здобувача (ки) у давальному відмінку)

ступінь/ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

(галузь знань)

за спеціальністю (спеціальностями) 051 Економіка

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої
ради

Олена ДОВГАЛЬ